

Відгук отримано
29.12.2023р.
Голова спеціалізованої
вченої ради
ДФ 26.133.052
В. Мещу — (В.В. Желанова)

Голові разової спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.052
у Київському університеті
імені Бориса Грінченка,
доктору педагогічних наук, професору,
професору кафедри освітології та
психолого-педагогічних наук
Факультету педагогічної освіти
Вікторії ЖЕЛАНОВІЙ

ВІДГУК

Овчаренко Наталії Анатоліївни, доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри музикознавства, інструментальної та хореографічної підготовки Факультету мистецтв Криворізького державного педагогічного університету на дисертаційну роботу Процишиної Ольги Юріївни «Формування методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу» подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки з галузі 01 Освіта/Педагогіка.

1. Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах велика увага приділяється підвищенню рівня професійної підготовки викладачів, учителів, здатних задовольнити потреби суспільства, вирішувати сучасні проблеми навчання та виховання підростаючого покоління, про що наголошується у державних законодавчих та нормативних документах України, зокрема, законах «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про вищу освіту» та ін. Влучною є думка здобувачки Процишиної О. Ю. щодо необхідності модернізації методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи, яка є важливим компонентом їх професійної компетентності й забезпечує якість подальшої вокально-виконавської і вокально-педагогічної діяльності, а також – що впровадження методичної роботи саме на заняттях сольного співу дасть необхідний поштовх для формування методичної компетентності у здобувачів, сприятиме формуванню особистого інтересу та активуватиме внутрішню мотивацію у студентів.

Актуальність дослідження проблеми формування методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу підтверджують виявлені дисертанткою суперечності, зокрема, між: потребою у формуванні методичної компетентності студентів, та невизначеністю змісту й технологій освітнього процесу з формування методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу.

Нагальність вирішення досліджуваної проблеми показує і її відповідність до плану науково-дослідної роботи кафедри естрадного та академічного вокалу, а саме – до теми «Методичні основи компетентнісного підходу у вокально-професійній підготовці студентів» та загальної наукової теми Факультету музичного мистецтва і хореографії Київського університету імені Бориса Грінченка «Розвиток духовного потенціалу особистості в неперервній мистецькій освіті» (державний реєстраційний номер 0116U003993).

Тому, засвідчуємо актуальність теми дисертаційної роботи **«Формування методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу»**, що підтверджується її ґрунтовним теоретичним, методологічним та практичним наповненням, впровадженням результатів в освітній процес українських закладів вищої освіти, а також апробацією на вітчизняних, зарубіжних наукових заходах.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Детальний аналіз дисертації Процишиної О. Ю. дав змогу з'ясувати, що виконане дослідження є системним і цілісним. Позитивно відмітимо коректність формулювання наукового апарату дослідження. Так, *мета дослідження* полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці методики формування методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу. Для її здійснення запропоновано: *шість завдань дослідження*, які виконано послідовно й реалізуються упродовж

усього дослідження згідно авторської концепції; *методи дослідження: теоретичні* (аналізу, систематизації, порівняння, класифікації, конкретизації, узагальнення, системно-структурного аналізу), *емпіричні* (спостереження, обговорення, опитування, анкетування, бесіди, діагностичних завдань, оцінювання, педагогічний експеримент), *статистичні* (значення критерію Фішера).

Структура дисертації цілісна і включає в себе анотацію українською і англійською мовами, вступ, три розділи, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел (містить 300 найменувань, зокрема, 60 – зарубіжні видання іноземними мовами), додатки. Загальний обсяг дисертаційного дослідження становить 263 сторінки (основна частина становить 199 сторінок, список використаних джерел – 30 сторінок, додатки – 34 сторінки).

В *анотації* до дисертації авторкою роботи відображено загальні результати дослідження теоретичних аспектів формування методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу, обґрунтування методики формування методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу та дослідно-експериментальної перевірки її ефективності; наукову новизну та практичне значення здійсненого дослідження.

У *першому розділі дисертації* «Теоретичні основи проблеми формування методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу» дисертанткою відображено результати успішного виконання *першого і другого завдань* дослідження. Наразі, Процишиною О. Ю. всебічно проаналізовано основні концепції сучасної освітньої парадигми в контексті глобалізації, принципи педагогіки, актуальні проблеми, мету й завдання вищої вітчизняної освіти на основі вивчення законодавчої бази та врахування воєнного стану в Україні. Відповідно, у дисертації подано результати аналізу стану мистецької освіти на засадах євроінтеграційних процесів; компетентнісного, особистісно зорієнтованого,

диференційованого та інших підходів; традицій національної музичної педагогіки. З метою з'ясування стану дослідження проблеми формування методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу у роботі ґрунтовно й повно презентовано тезаурус наукового дослідження, який включає три групи понять (стор. 38 дис.):

- поняття, які розкривають сутність компетентнісної підготовки майбутніх викладачів мистецької школи;
- поняття, які розкривають сутність методичної підготовки майбутніх викладачів мистецької школи;
- поняття, які розкривають сутність вокальної підготовки майбутніх викладачів мистецької школи.

Зокрема, здобувачкою подано детальний аналіз понять, які базуються на науковій думці провідних вчених педагогіки та вокальної педагогіки і, які відображають сутність саме методичної підготовки педагога, як-от: «метод», «метод навчання», «метод музичного навчання», «методи навчання співу», «методична культура майбутніх викладачів мистецької школи», «методична майстерність викладача мистецької школи», «методична творчість викладачів мистецької школи», «методична підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва», «методична підготовка майбутніх викладачів мистецької школи», «методична діяльність майбутніх викладачів мистецької школи», «методичний супровід».

За результатами вивчення стану дослідження наукової проблеми й розробки наукового тезаурусу дослідження дисертанткою надано власне потрактування поняття *«методична компетентність майбутніх викладачів мистецької школи»*, а саме, що *«це динамічне фахово-особистісне утворення, яке є здатністю ефективно застосовувати набуті спеціальні (фахові) знання, вміння та навички для здійснення успішної вокально-методичної та вокально-педагогічної діяльності з метою забезпечення художньо-естетичних потреб учнів мистецької школи»* (стор. 55 дис.). Важливим досягненням дослідження вважаємо те, що у відповідності до

визначеного поняття авторкою роботи розроблено структуру методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи як сукупність чотирьох компонентів: мотиваційно-ціннісного, інформаційно-інноваційного, когнітивно-операційного, результативно-корекційного.

Відзначимо позитивно здійснення *третього завдання* дослідження, що полягало в обґрунтуванні особливостей організації вокальної підготовки майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу, і яке теж висвітлено у першому розділі дисертації. Імпонує здійснений авторкою аналіз освітньо-професійних програм («Академічний спів», «Сольний спів», «Вокальне мистецтво» тощо) різних освітньо-професійних програм зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво», 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) галузей знань 01 Освіта/Педагогіка та 02 «Культура і мистецтво», за якими працює 5 вишів України, представлений у таблиці 1.1. «Перелік дисциплін, що забезпечують вокально-виконавську та вокально-методичну підготовку майбутніх викладачів мистецької школи». На основі такого аналізу здобувачка дійшла доречних і обґрунтованих узагальнень: у процесі вокальної підготовки слід використовувати різноманітні форми роботи; вокальна підготовка майбутніх викладачів мистецької школи є особистісно-зорієнтованим системним, послідовним та цілеспрямованим процесом, що будується на активній суб'єкт-суб'єктній взаємодії, тристоронній комунікації викладач-концертмейстер-студент; на заняттях сольного співу необхідно застосовувати спеціальне навчально-методичне забезпечення; слід здійснювати підбір різноманітного вокально-педагогічного та концертного репертуару з опорою на національну музичну спадщину.

Заслуговує уваги зроблене відповідно до *четвертого завдання дослідження*, реалізація якого відображена в *другому розділі* «Методика формування методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу», детальне обґрунтування критеріїв і показників сформованості методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу, як: *мотиваційно-аксіологічний*

критерій, який характеризують показники: рівень вияву внутрішньої мотивації до оволодіння методичною компетентністю; ступінь усвідомлення цінності методичної компетентності як самоцілі освітньої діяльності; міра розуміння цінності методичної компетентності як засобу для досягнення цілі;

пошуково-інноваційний критерій, якому притаманно показники: рівень сформованості здатності до ефективного оволодіння новими методичними знаннями й вміннями у сфері вокальної педагогіки; ступінь сформованості здатності до створення нових методичних ідей, методичних систем навчання співу; міра сформованості здатності до впровадження інноваційних методів та прийомів практичної діяльності для вирішення завдань вокальної педагогіки;

когнітивно-операційний критерій, якому характерні показники: рівень розуміння специфіки навчання співу, особливостей та потреб учнів; ступінь самостійного, критичного, оригінального, прогностичного мислення, абстрагування та самоконтролю у процесі навчання співу; міра сформованості здатності використовувати результативні засоби та методи навчання співу, ефективно взаємодіяти зі всіма учасниками освітнього процесу; показниками

результативно-рефлексійний критерій, якому притаманно показники: рівень сформованості здатності до оцінки та аналізу власної методичної діяльності та здобутих результатів освітнього процесу; ступінь сформованості здатності до саморозвитку та самовдосконалення, безперервного збагачення методичної компетентності; міра сформованості здатності коригувати обрані методи впливу в процесі навчання співу задля досягнення цілі. На основі окреслених критеріїв було визначено *рівні* сформованості методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи: низький, середній, високий.

До значеннєвих надбань дисертаційної роботи відносимо розробку діагностичного інструментарію дослідження рівня сформованості методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу і здійснення констатувального етапу експерименту, який проводився із залученням 218 респондентів, що надало можливість об'єктивно з'ясувати

сучасний стан та рівні сформованості зазначеного явища в майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу.

Особливо ціннісним досягненням дисертаційного дослідження є розроблена й обґрунтована методика формування методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу, яка відображає успішність виконаного *п'ятого завдання* дослідження, теж представленого в *другому розділі* дисертації. Зазначена методика структурована за блоками: цільовим, методологічним, змістово-процесуальним та результативним. Акцентуємо на інноваційності й оригінальності комплексу методів, які входять до змістово-процесуального блоку, зокрема: *до першої групи* увійшли методи, спрямовані на формування мотиваційно-ціннісного компонента методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу: метод продуктивних невдач Ману Капура, «Журнал професійного розвитку», «Віртуальний музей», руйнування освітніх стереотипів вокальної педагогіки, та ін.; *у другу групу* методів, що націлені на формування інформаційно-інноваційного компонента методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи увійшли: метод синектики, експериментального навчання Девіда Колба, метод візуалізації навчального матеріалу та ін.; *у третю групу* методів, що спрямовані на формування когнітивно-операційного компонента методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи увійшли: метод STEAM-проєкту, метод зворотного навчання Teach-back, Edutainment, метод інверсії, «Глибина знань» Нормана Вебба; *до четвертої групи* методів, що націлені на формування результативно-корекційного компонента методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи увійшли: метод Eduscrum, метод студентського взаємооцінювання, «Сократівське опитування», метод критичного аналізу Fishbone, метод «Таксономія Блума» та ін.

Виконання останнього, *шостого завдання* дослідження, відображено в *розділі третьому* «Дослідно-експериментальна перевірка ефективності

методики формування методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу». Формування досліджуваного явища здійснювалося на особистісно-спонукальному, творчо-діяльнісному результативно-рефлексивному етапах. Авторкою роботи переконливо доведено ефективність застосування пропонованої методики формування методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу. Зміст експериментальної роботи суттєво доповнюють та конкретизують представлені здобувачкою таблиці і додатки.

У цілому, відзначимо, що обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації забезпечується аналізом законодавчої і нормативної бази музично-педагогічної освіти, різноманітністю джерельної бази, яка містить джерела філософського, загальнопедагогічного, методичного, психологічного, мистецтвознавчого спрямування. Результати їх опрацювання і дослідження виявили високий рівень наукової компетентності дисертантки, самостійність її наукового мислення та було апробовано в 12 науково-практичних конференціях, семінарах різних рівнів.

3. Наукова новизна одержаних результатів. Значним науковим досягненням Процишиної О. Ю., що має безперечну наукову новизну, є визначення сутності і структури методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи, яка містить мотиваційно-ціннісний, інформаційно-інноваційний, когнітивно-операційний, результативно-корекційний компоненти. Авторкою роботи розроблено критерії, показники та рівні сформованості методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу; обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено методику формування методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу, що включає чотири блоки; визначено та експериментально перевірено ефективність методики формування методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу;

уточнено сутність понять «методична культура», «методична майстерність», «методична творчість», «методичний досвід».

4. Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Наукові результати дисертаційного дослідження відображено в у 20 одноосібних публікаціях: 4 статі опубліковано у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, 16 публікацій, у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації.

5. Практичне значення одержаних результатів. Акцентуємо увагу на високому практичному значенні здійсненого дослідження, оскільки воно полягає у впровадженні методики формування методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу в освітній процес ряду провідних закладів вищої освіти України та апробації на заняттях із дисциплін «Сольний спів», «Вокальний клас», «Сольний спів та вокальний ансамбль», «Постановка голосу», «Постановка голосу та вокальний ансамбль», «Методика викладання сольного співу», «Методика викладання фахових дисциплін» зі студентами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти різних освітньо-професійних програм спеціальності 025 «Музичне мистецтво», 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) галузей знань 01 Освіта/Педагогіка та 02 «Культура і мистецтво». Розроблено та застосовано діагностичний інструментарій визначення рівня сформованості компонентів структури методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу, що складається з авторських розробок, авторської адаптації та модифікації діагностичних опитувальників і методик. Розроблено зміст, форми, методи та прийоми формування методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу. Матеріали і результати дисертаційного дослідження можуть бути використані під час написання навчально-методичного забезпечення дисциплін з питань фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та викладачів мистецької школи.

6. Зауваження та дискусійні положення до дисертації.

У цілому слід відзначити високий науковий рівень розробок здобувачки в результаті проведених досліджень, обґрунтованість отриманих результатів та вказати на певні дискусійні положення в роботі:

1. У дисертації розроблено й обґрунтовано структуру методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи як сукупності чотирьох компонентів: мотиваційно-ціннісного, інформаційно-інноваційного, когнітивно-операційного, результативно-корекційного. На наш погляд, для більшої наочності доцільно було б представити ознаки кожного компонента у вигляді таблиці.

2. На стор. 76 дисертації зазначено щодо авторської технології навчання сольного співу, виникає питання: «Чи впроваджувалася пропонована технологія в процесі дослідження?».

3. У роботі, на стор. 79 (табл. 1.1) детально проаналізовано освітньо-професійні програми провідних вітчизняних закладів вищої мистецької освіти України, які забезпечують вокально-виконавську і вокально-методичну підготовку майбутніх викладачів мистецької школи. Бажано було б вказати й кількість кредитів і аудиторних годин, які відводяться на вивчення дисциплін.

4. Робота набула б більшої значущості, якби були проаналізовані освітньо-професійні програми зарубіжних закладів вищої мистецької освіти європейських країн.

5. На наш погляд, у схемі методики формування методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу доцільно було б відобразити педагогічні умови формування методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи, які ґрунтовно розкрито в підрозділі 2.3.

З аналізу тексту дисертації офіційним опонентом вбачається дотримання здобувачем вимог академічної доброчесності в повному обсязі.

7. Загальна оцінка дисертації

Проте зауваження і питання, що висловлені вище, мають дискусійний характер, через що не зменшують наукову новизну, теоретичну та практичну значущість дисертаційної роботи, що рецензується.

Дисертація «**Формування методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу**» є завершеною науковою працею, в якій її авторкою, **Процишиною Ольгою Юріївною**, отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має значення для розвитку теорії та методики музичної освіти.

Дисертаційна робота **Процишиної О. Ю.** відповідає чинним вимогам п. п. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка **Процишина Ольга Юріївна** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри музикознавства,
інструментальної та хореографічної підготовки
Криворізького державного педагогічного
університету

Н. А. Овчаренко